

7. Пічуркіна-Шумейко Л. Громадянське виховання підлітків як соціально-педагогічна проблема // Рід. шк. – 2000. – № 7. – С 33-37.
8. Савченко О.Я. Виховний потенціал початкової освіти: посіб. для вчит. і метод. поч. навч. / О.Я. Савченко. – [2-ге вид., доповн. і переробл.]. – К. : Богданова А.М., 2009. – 226 с.
9. Уайт Патрисія. Громадянські чесноти і шкільна освіта: виховання громадян демократичного суспільства: Монографія / Патрисія Уайт; перекл. з англ. та перед. В.О. Коломієць. – К. : Вища шк., 2002. – 118 с.
10. Френе С. Избранные педагогические сочинения / С. Френе; перев. с франц. Н.О. Хотинской, Т.В. Старостиной / [сост., общ. ред. и вступ. ст. Б.Л. Вульфсона]. – М. : Прогресс, 1990. – 304 с.

УДК 37.018.262

ПИТАННЯ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ВЗАЄМОДІЇ РОДИНИ І ДИТЯЧИХ САДКІВ

Притуляк Л.М., Ковирзіна У.А.

Харківський гуманітарно-педагогічний інститут

У статті розкриваються питання співробітництва родини і дошкільного навчального закладу у процесі соціалізації дитини. Також у статті подається діагностика для оцінки рівня ДНЗ із сім'єю у навчально-виховному процесі.

Ключові слова: родинне виховання, дошкільна освіта, дитячий садок.

В статье раскрывается вопрос сотрудничества семьи и дошкольного учреждения в процессе социализации ребенка. Также подаётся диагностика для оценки уровня дошкольного учреждения с семьёй во время учебно-воспитательного процесса.

Ключевые слова: семейное воспитание, дошкольное образование, детский сад.

This article is devoted the problem of collaboration of family and child's gardens which by the main participants of an educate process. In this article we have a method for mark level of cooperation of child's garden and family.

Key words: family up bringing, preschool kindergarten.

У наш час в Україні відзначається підвищена увага до родини з боку всіх соціальних інститутів. Це пояснюється об'єктивними процесами, що розвиваються в суспільстві, гуманізацією й демократизацією соціокультурних відносин, ростом розуміння пріоритетності родини в розвитку, вихованні й соціалізації дітей.

Сучасні умови діяльності дошкільних закладів висувають взаємодію з родиною на одне із провідних місць. Батьки є основними соціальними замовниками дитячих садків, тому взаємодія педагогів і батьків стає насущною проблемою дошкільного виховання та освіти.

Питання сімейного виховання розглядаються педагогами, соціологами, психологами, психотерапевтами, таким як А.К. Васильєва, Л.В. Загик, С.В. Ковальов, Т.А. Кулікова, А.С. Макаренко, Т.А. Маркова, В.О. Сухомлинський і ін.

У цих роботах розкриваються різні сфери дитячо-батьківських відносин: особливості виховання дитини й відношення до неї батьків, характерні риси особистості дитини як результат сімейних впливів, особливості особистості батьків, характер подружніх взаємин і ін.

При цьому необхідно відзначити, що в педагогічній науці здавна ведеться суперечка, що важливіше в становленні особистості: родина або суспільне виховання (дитячий сад, школа, інші освітні установи). Одні педагоги схилилися на користь родини, інші віддавали пальму першості суспільним установам. Так, Я.А. Коменський назвав материнською школою ту послідовність і суму знань, які одержує дитина з рук і вуст матері [7, с. 45].

На противагу йому, соціаліст-утопіст Роберт Оуен вважав родину одним із лих на шляху формування нової людини. Протягом багатьох років, словом і справою підкреслювалася провідна роль суспільного виховання у формуванні особистості дитини. Дана проблема доклад-

но розглядається в працях А.С. Макаренка, який вважав, що «родини бувають гарні й погані. Поручитися за те, що родина може виховувати, як хоче, ми не можемо. Ми повинні організувати сімейне виховання, і організуючим початком повинна бути школа як представниця державного виховання. Школа повинна керувати родиною» [5, с. 21].

Надалі – в 40-60-і роки, проблема «боротьби» дошкільного закладу й родини вже не ставилася так гостро. В 60-70-і роки ХХ ст. велика увага приділялася сполученню суспільного й сімейного виховання. Здійснювалися педагогічні дослідження, метою яких було наукове обґрунтування шляхів і засобів, що забезпечують функціонування системи «школа-сім'я-громадськість» [5, с. 36].

На сьогодні в дошкільній педагогіці почали розроблятися нові підходи до співробітництва з батьками, які базуються на взаємозв'язку двох систем – дитячого саду й родини, співтоваристві родини й дитячого саду. Таким чином, позначилася проблема, розглянута в даній статті, що полягає в обґрунтуванні сучасних проблем взаємодії дитячих дошкільних закладів і родин у питаннях виховання й освіти дошкільників.

Дана проблема визначає мету даної статті – охарактеризувати сучасний стан проблеми сімейного виховання й необхідності взаємодії родин і дитячих садів у питаннях виховання й освіти дошкільників, аналіз можливостей об'єктивної діагностики рівня взаємодії родин і дитячих садів як головних учасників виховного й освітнього процесу.

Родина була, є й, очевидно, завжди буде найважливішим середовищем духовно-морального формування особистості дитини.

Родина – це найважливіший інститут соціалізації, тому що є середовищем існування, розвитку людини від самого народження й до смерті. Стиль сімейної соціалізації пов'язаний з національною культурою, традиціями. Ці обставини впливають на характер виховання дітей [10, с. 18].

Соціалізація – це процес і результат засвоєння активного відтворення індивідом соціального досвіду, знань, норм поведінки, цінностей, відносин, прийнятих у суспільстві [8, с. 57]. Це відбувається в процесі спілкування й діяльності.

До інститутів соціалізації ставляться родина, освітній заклад, мікросередовище, соціальні групи, громадські організації, засоби масової інформації, інститути політики, культури, церкви [8, с. 60].

Родина й дитячий сад дають дитині певний соціальний досвід, але тільки у взаємодії один з одним вони створюють оптимальні умови для входження маленької людини у великий світ. Родина була й залишається життєво необхідним середовищем для збереження й передачі культурних цінностей. Кожний інститут виховання – родина й дитячий сад – має свій особливий зміст, якого немає в іншого [1, с. 31].

Досвід, що здобувається дошкільником у дитячому саду й родині різний: у родині дитина – об'єкт обожнювання, поступливості й прощення (або, навпаки), у дитячому саду – рівноправний член соціальної групи.

У цій несхожості закладений головний зміст співробітництва й взаємодії родини й дошкільного закладу. Найважливішою умовою успішності такого співробітництва є єдність і зрозумілість вимог, які пред'являють до дитини навколишні його дорослі, у тому числі батьки й вихователі. І завдання педагогічного колективу сучасного дитячого садку – уміти бути чуйними до запитів родини й компетентними у рішенні сучасних завдань виховання й освіти.

Проблемі діагностики рівня взаємодії дитячого саду й родини в питаннях виховання й освіти дошкільників присвячений ряд робіт, зокрема посібник А.В. Козлової, Р.П. Дешеуліної «Робота ДНЗ з родиною: діагностика, планування, конспекти лекцій, консультації, моніторинг» [8], а також книга Є.С. Євдокимової «Педагогічна підтримка родини у вихованні дошкільника» [6].

У роботі «Робота ДНЗ з родиною: діагностика, планування, конспекти лекцій, консультації, моніторинг» А.В. Козлової і Р.П. Дешеуліної розкривається необхідність саморозвитку вихователів дитячого саду й батьків. Посібник містить матеріали по діагностиці, тематичні плани, конспекти лекцій, консультації, моніторинг – усе, що може бути корисним.

Книга Є.С. Євдокимової «Педагогічна підтримка родини у вихованні дошкільника» присвячена проблемі педагогічній підтримці родини у вихованні дітей дошкільного віку. У ній розкриваються

сутність, значення педагогічної допомоги й підтримки сучасній родині в новій соціокультурній ситуації; представлені результати досліджень і практичного досвіду взаємодії з родиною педагогів дитячого саду. Уваги заслуговує монографія Н.В. Микляєвої «Створення умов ефективної взаємодії з родиною» [10], у якій представлена комплексна методика діагностики умов і функцій співробітництва батьків і педагогів у процесі розвитку, виховання й навчання дітей дошкільного віку.

У даних роботах рівень взаємодії дитячого дошкільного закладу з родинами вихованців рекомендують вивчати на основі проведення тестових опитувань. Результати опитувань обробляються за допомогою «ключів» і робиться висновок про той або інший рівень взаємодії дитячих садів з родинами.

Безсумнівно, що така методика має право на існування і її результати можуть бути використані, особливо в частині вивчення думки батьків про рівень співробітництва ДНЗ з родиною, але все ж таки вона є недосконалою, оскільки несе в собі елементи суб'єктивізму.

Як вихователі, так і батьки зацікавлені й прямі учасники освітнього процесу. Їхні думки про рівень взаємодії дитячого саду й родини можуть носити прямо протилежний характер, не завжди відповідати істині й у цьому зв'язку методики, не завжди здатні відбити щире положення справ у питаннях співробітництва родин і дитячих садів у питаннях виховання й освіти дошкільників.

У цьому зв'язку, на нашу думку, ефективним засобом діагностики стану даної проблеми може бути метод експертів, оскільки дана методика припускає «погляд з боку» і на її основі можливо представити об'єктивну картину

У цілому, метод експертів припускає одержання загальної думки в ході спільного обговорення розв'язуваної проблеми. Іноді ці методи називають методами прямого одержання колективної думки. Основна перевага цього методу полягає в можливості різнобічного аналізу проблем.

Приведемо приклад, яким чином даний метод може бути використаний. На початковому етапі відбираються експерти із числа вихователів, що не мають відношення до досліджуваного дитячого закладу. Протягом декількох днів вони вивчають роботу дитячого закладу.

Після цього їм пропонується оцінити рівень співробітництва дитячого саду й родини за наступними критеріями :

Кількість відвідувань працівниками дитячого саду родин вихованців.

Розмаїтість форм роботи дитячого саду з родинами.

Кількість заходів, проведених дитячим садом разом з родинами.

Кількість батьків, що безпосередньо беруть участь у роботі дитячого саду.

Кількість проведених батьківських зборів, рівень їхньої відвідуваності.

Кожний фактор оцінюється по трибальній шкалі, де 1 бал характеризує низький показник рівня співробітництва, 2 – середній рівень співробітництва. 3 – високий рівень співробітництва.

Після цього всі бали підсумуються й дана сума відбиває реальний рівень співробітництва дитячого саду й родин.

Приведемо приклад таких розрахунків.

Допустимо в опитуванні брало участь три експерти, усього оцінювалося п'ять факторів: сума балів, отримана підсумовуванням оцінок, виставлених першим експертом склала – 11, сума балів, отримана підсумовуванням оцінок, виставлених другим експертом склала – 12, сума балів, отримана підсумовуванням оцінок, виставлених третім експертом склала – 9.

Максимальна кількість можливих балів у нашому прикладі становить: 3 експерта x 5 питань x 3 бали = 45 балів.

У цьому випадку високому рівню співробітництва дитячого саду й родини буде відповідати сума балів від 36 до 45, середньому рівню співробітництва дитячого саду й родини буде відповідати сума балів від 26 до 35, низькому рівню співробітництва дитячого саду й родини буде відповідати сума балів від 15 до 25.

У нашому випадку сума балів становить 32 (11 + 12 + 9), таким чином у цьому випадку можна говорити, що даний показник відповідає середньому рівню взаємодії дитячого саду з родинами.

Безсумнівно, що з організаційної точки зору дана методика більш складна, ніж методики тестових опитувань, пропонованих зазначеними вище авторами, однак, на нашу думку, такий підхід може забезпечити необхідну об'єктивність в оцінці реального стану рівня

співробітництва дитячих садів і родин у питаннях виховання й освіти дітей дошкільного віку.

Таким чином, не викликає сумніву, що проблема ефективності взаємодії родин і дитячих садів, як головних учасників виховного процесу вимагає подальшої розробки, наукового й методичного обґрунтування.

Необхідно шукати нові форми й методи даної взаємодії, розглядати всі можливості залучення батьків у роботу дитячих садів, з іншої сторони й вихователі дитячих садів повинні підвищувати рівень і якість співробітництва з родинами вихованців.

У даній статті нами була розглянута проблема діагностики рівня взаємодії дитячих садів і родин у питаннях виховання й освіти дітей дошкільного віку.

Нами було відзначено, що наявні в цей час методики, орієнтовані на тестові опитування, що не завжди дає об'єктивний результат.

На нашу думку, даний метод може бути використаний у практичній роботі дитячих садів і закладів освіти в процесі моніторингу стану взаємодії дитячих садів і родин у питаннях виховання й освіти дітей дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арнаутова Е.П. В гостях у директора: Беседы с руководителем дошкольного образовательного учреждения о сотрудничестве с семьей. – М., 2004. – 173 с.
2. Арнаутова Е.П. Планируем работу ДОУ с семьей // Управление дошкольным образовательным учреждением – № 4. – 2002. – С. 8-12.
3. Буянов М.И. Ребенок из неблагополучной семьи. – М.: Просвещение, 1998.
4. Васильева А. К. Структура семьи. – М.: Аспект, 2005. – 188 с.
5. Воспитателю о работе с семьей: Пособие для воспитателя детского сада / Л.В. Загик, Т.А. Куликова, Т.А. Маркова и др., Под ред. Н.Ф. Виноградовой. – М.: Просвещение, 2002. – 192 с.
6. Евдокимова Е. С. Педагогическая поддержка семьи в воспитании дошкольника. – М.: Сфера, 2008. – 212 с.
7. Ковалев С.В. Психология семейных отношений. – М., Педагогика, 1996, 160 с.